

LUONNONVARA-ALAN TOIMIALAKLUSTERIN KOKOUS

Muistio

Aika:	28.8.2023 klo 12.50–15.13 ja tutustuminen REDUn oppimisympäristöihin
Paikka:	Lapin koulutuskeskus REDU, Jänkätien toimintayksikkö, Jänkätie 1 & Teams

Osallistujat: Anne-Mari Söderström, pj.
Kaija Kinnunen, MTK
Anne-Mari Väisänen, Lapin AMK
Ulla-Maija Poranen, Lapin koulutuskeskus REDU
Maarit Vilppunen, Lapin koulutuskeskus REDU
Jarmo Saariniemi, Ammattiopisto Lappia
Inga Savukoski, Lapin TE-toimisto
Anne Ristioja, Lapin ELY-keskus
Virpi Anunti, ELY-keskus
Tuula Uusipaavalniemi, ELY-keskus (ennakointivastaavien verkosto)

Leena Hyrylä, TEM toimialapalvelu/elintarvikealan toimialapäällikkö

Poissa: Annakaisa Heikkonen, MTK
Tuomo Marttila, Metsätalouslyrittäjä
Olli Lipponen, Metsähallitus Metsätalous Oy
Anna-Riikka Lavia, Arctic Ice Cream Factory
Jari Kurtti, Arctic Superfoods
Johannes Vallivaara, Kasvun kaverit/Arktinen maaseutuklusteri
Rainer Peltola, Luonnonvarakeskus
Rauno Kuha, Luonnonvarakeskus
Veikko Maijala, Lapin AMK
Janne Näkkäläjärvi, Saamelaisalueen koulutuskeskus
Kyösti Paloniemi, Lapin koulutuskeskus REDU
Laura Hokajärvi, Kolarin kunta, Likiruoka-hanke
Hanna-Riina Vuontisjärvi, Kolarin kunta, Luonnontuotealan kasvukoordinaattori -hanke
Marjut Luttunen, Lapin TE-toimisto
Hanna-Leena Pesonen, Lapin liitto
Paula Alho, ELY-keskus

1. Kokouksen avaus, asialista ja sihteerin valinta

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 12.50 ja asialista hyväksyttiin yksimielisesti. Kokoukselle valittiin sihteeriksi Ulla-Maija Poranen.

2. Läsnäolijat

Todetaan läsnäolijat (ks. osallistujalista yllä). Anne-Mari Väisänen on nyt Markus Korhosen tilalla Lapin AMKsta.

3. Edellisen kokouksen muistio

Edellisen kokouksen 15.3.2023 muistio löytyy [luonnonvara-alan klusterin Lapin luotsi -sivulta](#).

4. Elintarvikealan tilanne ja näkymät

Elintarvikealan toimialapäällikkö Leena Hyrylä Kaakkois-Suomen ELY-keskuksesta kertoi elintarvikealan tilanteesta ja näkymistä. Esityksen sisältönä:

- TEM toimialapalvelu
Elintarvikealan toimialaraportti löytyy työ- ja elinkeinoministeriön sivuilta [Toimialaraportit. Elintarvikeala – muutosjoustavaa verkostotaloutta \(valtioneuvosto.fi\)](#)
- Elintarviketeollisuus numeroiden valossa – yhteiskunnallisesti merkittävä elintarviketeollisuus. Elintarviketeollisuuden avainlukuja Elintarvikeala uudistuu innovaatioilla, Monialainen ja – muotoinen elintarvikeyrityskenttä, Elintarviketeollisuuden liikevaihto, Elintarvikkeiden myynnin kehitys, Merkittävä, vakaa työllistäjä – elintarvikkeiden ja juomien valmistuksen henkilömäärän (htv) kehitys, Henkilöstötehokkuus, jalostusarvo/henkilö, Arvio työmarkkinatilanteesta seuraavan puolen vuoden aikana (Elintarviketeollisuuden prosessityöntekijät, Leipurit ja kondiittorit, Lihanleikkaajat, kalankäsittelijät ym.)
- Taloudellista tilannetta: Teollisuustuotannon ja elintarviketeollisuuden liikevaihdon kehitys, Tuottajahintaindeksin kehitys, Käyttökateprosentin kehitys, Talouden tunnuslukujen kehitys, Uusiutumistoimet elintarvikealan pk-yrityksissä
- Näkymiä: Pk-elintarvikeyritysten kokemat kehittämistarpeet, Vahvuuksia vahventamalla, Mahdollisuuksia muuttuvassa liiketoimintaympäristössä, Maailmanlaajuiset kuluttajien ruokatrendit 2023
- Raportit, katsaukset ja infograafi löytyvät: [www.tem.fi/toimialapalvelu/elintarvikeala](#). Uusi elintarvikealan toimialaraportti julkaistaan 29.11.

Leena Hyrylän puheenvuoroa oli kuuntelemassa REDUn elintarvikealan henkilökuntaa ja opiskelijoita.

Leena Hyrylän esityksen aineisto on tallennettu klusterin jäsenten käyttöön Luonnonvaraklusterin Teamsin kokouskansioon (Kokous_2023_08_28)

5. Klusteritoimijoiden keskeiset ajankohtaiset kuulumiset ja näkymät

Klusteritoimijoiden Luonnonvaraklusterin Teamsin kokouskansioon kirjaamat ajankohtaiset kuulumiset ja näkymät:

Klusteritoimija	Luonnonvara-alan/Klusteritoimijan näkökulmasta - Ajankohtaista/tilannekuva nyt, Näkymät/tarpeita, joihin vastattava, Tiedotettavaa
Maaseutuyrittäjä Anne-Mari Söderström	<ul style="list-style-type: none">- lypsykarjatilojen määrä jatkaa laskuaan: keväällä suoritettun kyselyn mukaan puolet nykyisistä lypsykarjoista lopettaa vuosikymmenen loppuun mennessä- maidon tuottajahinta on laskenut parilla sentillä, mutta maailmanmarkkinahintaan nähden Suomessa vielä hyvä hintataso- EU:n metsäkatoasetus herättää huolta: tuotantorakennuksien rakentamisen tieltä ei saa kaataa puita (huom. teollisuus- ym. kiinteistöjen kohdalla ei mitään rajoituksia), ja sama koskee rehuntuotantoalueita. Asetusta kaavaillaan vielä toimeenpantavaksi takautuvasti, eli jo joku vuosi sitten raivatut alueetkin voivat muuttua käyttökelvottomiksi. Näissä tiloissa tuotettuja nautoja ei saa teurastamo vastaanottaa, eikä alueella tuotetulla rehulla ruokittua nautaa myöskään.- kesä on ollut Pohjois-Suomessa rehuntuotannon kannalta hyvä, toinen säilörehusato on eteläisemmissä osissa jo tehty ja pohjoisemmassakin aloitellaan. Kuivaheinäsadon korjaamista haittasivat ajoittaiset sadekuurot. Viljat ovat kehittyneet hyvin, tosin monet eivät uskalla jättää niitä kypsymään hallan varalta, vaan ne ajetaan kokoviljasäilörehuksi. Marjasadot ovat olleet kohtuullisia tai hyviä, joissakin paikoissa heinäkuun kuiva kausi haittasi ja marjat jäivät pieniksi.

<p>MTK Kaija Kinnunen</p>	<p>Kotieläintuotannon lopettavien määrä on edelleen korkea, tosin vauhti on hieman hidastunut viime vuodesta. Valitettavasti lopettavien keski-ikä on samalla alentunut. Maidon tuottajahinta on jälleen lähtenyt laskuun. Tuotantopanosten hinnoissa näkyi jo alentumista, mutta nyt lannoitteiden ja rehujen hinnoissa on selvää nousupainetta, myös sähkön hinnan kehitys on epävarmaa. Sääolosuhteiltaan epäedullisen kesän jälkeen huolta on erityisesti kotimaisen valkuaisrehun saatavuudesta.</p> <p>Metsäkatoasetuksen käsittelyssä EU:n parlamentissa kesällä näytti, että pahimmat uhkat olisivat väistyneet, mutta paljon riippuu Komission lopullisista toimeenpanosäännöksistä, joita edelleen odotellaan. Joka tapauksessa kotieläinrakennusten sijaintivaatimukset tulevat nostamaan investointikuluja merkittävästi. Yhtälö on hankala, kun investointitukien määrää on jo nyt vähennetty.</p> <p>Suurin haaste Lapissa on maatilojen sukupolvenvaihdosten liian alhainen määrä. Tämän haasteen taklaamiseen tarvitaan eri organisaatioiden yhteistyötä.</p>
<p>Lapin koulutuskeskus REDU Kyösti Paloniemi Ulla-Maija Poranen</p>	<p>Metsäalan uudet koulutukset alkaneet elokuussa 2023. Hakijoita kaikkiin koulutuksiin hyvin, aloituspaikat täynnä, kaikkia halukkaita ei voitu ottaa. Kemijärven koulutuksissa myös hyvin opiskelijoita.</p> <p>Opiskelijoiden työssäoppimispaikkojen saannissa haasteita, varsinkin kuormatraktorin kuljettajien osalta.</p> <p>Opetuskalustoa on päivitetty uudeksi, 25.8.2023 luovutettiin koulutuskäyttöön harvesteri Komatsu 901 XC. Lisäksi vanhempaan Komatsu kalustoon on päivitetty ajanmukainen hakkuupää Komatsu C93.</p>
<p>Lapin AMK Veikko Maijala Anne-Mari Väisänen</p>	<p>Metsätalouden koulutuksen vetovoima ja valmistumisaste erittäin hyvällä tasolla. Agrologikoulutuksen vetovoima parantunut toteutustavan muutoksen myötä; siirryimme monimuotototeutukseen syksyllä 2022.</p> <p>Hanketoiminnassa uusia nostoja alkutuotannon tukemiseen (esimerkiksi Arktinen vilja) sekä luonnontuotteiden ja kiertotalouden hyödyntämiseen. Lisäksi alkamassa metsätalouden täydennyskoulutushanke hiilinieluosaamisen lisäämiseen.</p> <p>Uusi YAMK-koulutus alkamassa tammikuussa 2024: Biotalous ja energiantuotannon johtamisen asiantuntija YAMK - Lapin AMK Master School Kyseessä työelämälähtöinen ja monialainen verkkokoulutus, josta saa osaamista vihreän siirtymään analysointiin ja johtamiseen sekä riskien arviointiin ja päätöksentekoon.</p>
<p>Saamelaisalueen koulutuskeskus Janne Näkkäläjäervi</p>	<p>Resurssiviisas Taitoverkko –EAKR –hanke saanut rahoituksen 1.6.2023-31.5.2025. Lapin yo päätoteuttaja, SAKK osatoteuttaja. Hankkeen kantavana ajatuksena on elinkeinolähtöisen perinteisen osaamisen hyödyntäminen innovatiivisten ratkaisujen edistämässä.</p> <p>Hankkeessa toteutetaan soveltavan tutkimuksen ja muotoilun keinoin yhteistoiminnan pilotoiteja, jotka liittyvät talvikalastukseen sekä mobiilitekniikkareen kehittämiseen. Nämä pilotoinnin kohteena olevat alat tarvitsevat uutta teknologiaa ja siihen liittyvää tietoa sekä osaamista muuttuvissa toimintaympäristöissä.</p> <p>Máhtut – Sámi knowledge and practices in the era of green transition –interreg Aurora–hanke on saanut rahoituksen. 1.9.2023-31.8.2026. Lapin yo päätoteuttajana, SAKK, Uumajan yo ja Tromssan yo osatoteuttajat. Hanke keskittyy tuomaan esille saamelaisten toimeentulon parhaita käytäntöjä ja perinteitä kiertotalouden lähestymistavasta (kuten esimerkiksi elintarvikkeiden säilöntä, ruoanvalmistus ruokaomavaraisuus, off grid olosuhteissa pärjääminen).</p> <p>Poroteurastamotoiminnan kehittäminen uuden teknologian ja innovaatioiden avulla EAKR hanke saanee rahoituksen. 1.8.2023-31.5.2025. SAKK päätoteuttaja, Lapin amk osatoteuttaja. Hankkeen uutuusarvona on se, että siinä kehitetään tulevaisuuden poroteurastamoille mallia, jossa laajemmin pystytään hyödyntämään ko. tilojen kapasiteettia ja käyttöä.</p>
<p>Kittilän kunta, Likiruoka-hanke Laura Hokajärvi</p>	<p>Laura Hokajärvi: Centria-oppilaitoksen hallinnoima ja useamman Keski-Pohjanmaan ja Lapin kunnan organisoima Likiruoka-hanke on tulossa päätökseen elokuun lopussa.</p> <p>Järjestimme Ruoka matkalla Lappiin -kiertueen 17.-18.8., jossa parikymmentä osallistujaa kiersi linja-autolla Likiruoka-hankkeen piirissä olevia toimijoita. Mukana oli yrittäjiä, ruokapalvelupäälliköitä, hanketyöntekijöitä ja muita asiasta kiinnostuneita. Tapasimme paikallisia yrittäjiä Pyhätunturilla, Sodankylässä, Ivalossa, Utsjoella, Hetassa ja Jerisjärvellä Muoniossa. Hankkeen osalta tämä viimeinen viikko menee reissun raportoinnissa ja hankkeen loppuraportoinnissa. Lapin Ruokapiste jää päivitettyä elämään hankkeen</p>

	jälkeenkin alustana sekä tuottajille että tilaajille lähירוan osalta. Levillä järjestämme vielä lähירוan verkostoitumistilaisuuden 15.9. klo 12-15, tästä lisää Kittilän kunnan, Kideven elinkeinopalvelujen ajankohtaista-osiossa.
TE-toimisto Inga Savukoski Marjut Luttunen	Aloittavan yrittäjän palvelut: 2023 vuoden aikana on tehty muutamia starttirahapäätöksiä aloittaville yrittäjille metsä- ja kalatalouden, sekä luonnontuotealalle. Kyselyjä metsätalouspuolelle yrittäjyyttä suunnittelevilta tulee tasaisesti, mutta liiketoiminnan vaatiman ulkopuolisen rahoituksen järjestäminen kannattavilla ehdoilla on ollut haastavaa. Starttirahaprosessiin sisältyvä Starttiplus-palvelu vaihtuu StarttiKoutsi-palveluksi 28.8.2023 alkaen. BPT (Business Personal Trainer) -palvelu puolestaan on päättynyt.
ELY-keskus Anne Ristioja Paula Alho Virpi Anunti Tuula Uusipaavalniemi (ennakointivastaavien verkosto)	<ul style="list-style-type: none"> • Uusi maaseuturahaston ohjelmakausi käynnistyi viimein kesäkuussa: rahoitettavaksi haetaan sekä kehittämishankkeita (yhteistyö, koulutus ja tiedonvälitys sekä yleishyödylliset investoinnit) että yritystukia • Tänä vuonna on jaossa noin 3,9 miljoonaa euroa (EU + valtio) hanke- ja yritystukiin. Yritystukiin kohdennetaan ko. summasta noin 45 %. • ELY:n rahoittamien kehittämishankkeiden hakujakso päättyy 15.9.2023 ja seuraava hakujakso 31.10.2023 • Maaseudun yrityshankkeiden 1. hakujakso päättyi 15.8.2023 ja hakuun tuli 15 hakemusta kokonaiskustannuksiltaan noin 2,4 miljoonaa euroa • Maaseudun vesihuoltohankkeiden investointien hakujaksoa jatkettiin elokuun loppuun HYRRÄ-järjestelmän aiheuttamien ongelmien vuoksi (alkuperäinen loppupäivämäärä oli 15.8.2023). Haku on tarkoitettu erityisesti maaseudun vesiosuuskunnille vesikriisejä ehkäisevien ja huoltovarmuutta vahvistavien investointien rahoitukseen. Hakuun on varattu noin 1,2 miljoonaa euroa. • Syksyllä avautuu erillinen haku maaseudun ilmasto- ja ympäristöinvestoinneille: rahoitukseen haetaan esimerkiksi vesistöjen kunnostukseen tarvittavaa kalustoa sekä pienpetojen pyyntiin tarvittavaa kalustoa/laitetta. Jaossa on tänä syksynä 133 333 euroa. Haku aika on 1.9.2023 - 15.10.2023. • Hallitusohjelmaan kirjatut isot leikkaukset maaseudun kehittämiseen eivät ole vielä tiedossa, asia selkenee lähiaikoina. Summat ovat suuria ja maaseuturahasto on ainoa EU-rahasto, johon leikkauksia kohdistuu. <p>POP ELY:llä on auki jatkuva haku Pohjois-Suomen alueella Oikeudenmukaisen siirtymän rahastoon (JTF) kuuluvasta Turvetuotannosta poistuvien soiden ennallistaminen ja jälkikäyttö - toimenpidekokonaisuudesta https://eura2021.fi/hakuilmoitukset/hakuilmoitus/d3bf2f98-0fa2-4e0d-b136-e430436b2990/</p> <p>Metsäalalla voimassa kaksi (2) täydennys- ja rekrytointikapasiteettisopimusta, joista Meri-Lappi/Länsi-Lappi voimassa 2/24 saakka ja Rovaniemi/muu Lappi osalta tulossa uusi optiosopimus 2/2 syksyn alussa. Työvoimakoulutukset vetäneet valitettavasti hakijoita vähän nihkeästi. Myös yhteishankintamahdollisuus olisi olemassa, mutta yhteishankintakoulutuksia ei ole toteutunut vielä yhtään.</p> <p>Lapin ELY-keskus on hankkinut selvityksen Lapin työvoimatarpeen kehityksestä 2020-luvulla, sisältäen työllisten määrän kehityksen sekä eläkepoistuman. Selvityksellä tuetaan lappilaista ennakointitoimintaa ja Lapin osaavan työvoiman saatavuuden toimenpidesuunnitelman toteuttamisvaiheen työryhmien työskentelyä. Selvityksen on toteuttanut Juha Pusila, Turun tutkimus- ja ennakointipalvelu. Selvityksen tuloksia esitellään Teams-yhteydellä järjestettävässä tilaisuudessa perjantaina 8.9.2023 klo 9-11.</p>

Kokoukseen osallistuneet kertoivat ajankohtaistilaisuuksia seuraavasti:

Anne kertoi, että maatalousalalle on tulossa heikosti uusia yrittäjiä ja muistutti, että ELYstä voi hakea tukea sukupolven vaihdokseen. Suomen lippu -tuotteet ja suomalaisuuden väärä mainostaminen herätti keskustelua. Keskusteltiin myös siitä, miten maatalous alkaa nousemaan

pohjoisemmaksi ilmastonmuutoksen myötä ja että maatalouteen liittyvä byrokratia on raskasta. Metsäkatoasetus herättää huolta alalla.

Maarit Vilppunen kertoi elintarvikealan ja luonto- ja ympäristöalan opiskelijatilanteesta. Opiskelijoita on ollut hyvin ja erilaiset lyhytkoulutukset sekä elintarvikealan ammattitutkinto nostavat opiskelijamäärää. Työvoimakoulutusten osalta on ollut hieman virkeämpi vaihe, mutta aikuisopintotuen leikkaaminen huolestuttaa, sillä se on mahdollistanut monen opiskelun. Luonnontuotealan työpaikoista ja opiskelijoiden valmiudesta yrittäjyyteen käytiin keskustelua. Luontoala on alueellisesti tärkeä ja se tarjoaa hyvän vaihtoehdon toisen työn rinnalle. Myös opiskelusta oppisopimuksella käytiin keskustelua ja muistutettiin, että lyhyet oppisopimukset ovat hyvä keino työllistää ja työllistyä sesonkien ajaksi.

Anne-Mari Väisänen Lapin AMK:sta kertoi, että opiskelijamäärät ovat olleet hyvät ja toivotaan, että valmistuvat agrologit jäisivät alueelle töihin. Metsäala työllistää valmistuneita opiskelijoita erityisen hyvin, agrologit työskentelevät usein erilaisissa hankkeissa. Yamk-tutkintoja uudistetaan, sillä monialaista osaamista tarvitaan. Erityisesti vihreän siirtymän johtamiseen tarvitaan erilaisia asiantuntijoita ja keskustelua käytiinkin termeistä, vihreän siirtymän tilalla voidaan käyttää sanaa puhdas siirtymä.

Jarmo Saariniemi kertoi opiskelijatilanteesta ja uudistuneesta opetussuunnitelmasta. Maaseudulta käsin-messuilla oli hyvin osallistujia ja ammattiopiston lähiruokapuoti ja hoitava/kuntouttava puutarha on avattu. Maidon ja lihan jatkojalostus kehittämiskohteena. Monipuolinen maatalousala pärjää myös tulevaisuudessa. Lappian Louen toimipistettä kehitetään elintarvikeosaamiskeskukseksi ja tavoitteena: vuonna 2033 Loue on Lapin Fiskars. Tyrnit tuottavat hyvin satoa. Lappian kuntayhtymä täyttää syksyllä 70-vuotta.

Anne Ristioja toi Hanna-Leena Pesosen terveisinä keskusteluun Lapin maakunnallisen biotalousstrategian tarpeen. Lapin biotalousstrategiassa voitaisiin ottaa esimerkiksi Kainuussa tehdystä. Asiaa voitaisiin hankkeistaa.

Inga Savukoski TE-toimistosta kertoi starttikoutsi-palveluista aloittaville yrittäjille. Asiakkailta on ollut kiinnostusta marjojen ja kasvien sekä kalan jatkojalostukseen. Alueilla on erilaisia tukimuotoja käytössä yrittäjille esim. leader tukee kertamaksuna yrittäjiä, kun taas starttiraha on pitempiäaikaista tukea. Osavuosiyrityksistä käytiin keskustelua.

Tuula Uusipaavalniemi kertoi, että Lapin työvoimatarveselvityksen tuloksia esitellään 8.9. ja uutta työvoimabarometriä pilotoidaan Lapissa kahdella toimialalla syksyllä 2023.

Anne Ristioja kertoi, että maaseuturahaston haku on käynnistynyt ja hankehakemuksia toivotaan matalalla kynnyksellä.

6. Tulevaisuusnostot luonnonvaraklusterin luotsi-sivustolle

Keskustelun pohjalta kokouksen jälkeen muotoillut tulevaisuusnostot löytyvät [luonnonvara-alan klusterin Lapin luotsi -sivulta:](#)

- Osaaminen ja koulutus on avain tulevaisuuteen ja työllistymiseen – Lapista löytyy monipuolisia ja joustavia luonnonvara-alan koulutusmahdollisuuksia sekä aktiivista hanketoimintaa
- Monipuolistuvalla elintarvikealalla on yhtymäpintoja monille muille toimialoille ja hyvät työllistymismahdollisuudet Lapissa

- Loue on Lapin Fiskars vuonna 2033 – Lappian Louen toimipistettä kehitetään elintarvikeosaamiskeskukseksi
- Maatiloille tarvitaan uusia yrittäjiä – jos tuotanto lopetetaan, uudelleen aloittaminen on hyvin vaikeaa

7. Tiedoksi

Toimialaklusterien puheenjohtajien ja ennakointivastaavien kokous 1.9.2023.

8. Muut asiat

Muita asioita ei ollut.

9. Seuraava kokousaika ja -paikka sekä teema

Seuraava kokous on 18.3.2024 klo 12.30–15.30 Lapin AMK:lla, teemana biotalous.

10. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.13 jonka jälkeen siirryttiin tutustumaan elintarvikkeen uusiin koneisiin.

REDUn Jänkätien toimintayksikön oppimisympäristöt

Kokouksen päätyttyä tutustuttiin elintarvikkeen uusiin koneisiin ja laitteisiin Ulla-Maija Porasen esittelemänä.